

Японія (1918 – 1939)

Підготували Кот Катерина та Поплавська
Ілона

НАСЛІДКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДЛЯ ЯПОНІЇ

У Першій світовій війні Японія виступила на боці Антанти.

Зовнішня політика

- У роки війни Японія здійснила низку територіальних загарбань у Китаї і Тихому океані.
- Вашингтонська мирна конференція 1921-1922 рр. проголосила політику “відчинених дверей” і “рівних можливостей” для всіх країн у Китаї, що значно послабило позиції Японії.

Економіка

Під час війни Японія значно потіснила своїх конкурентів на світовому ринку:

- з 1915 по 1918 р експорт Японії зріс
 - в Європу — на 60%,
 - в Азію — на 125%,
 - Південну Америку — на 60%,
 - Африку — на 102%;
- перевага експорту над імпортом за роки війни становила 1400 млн ієн;
- золотий запас країни зріс з 350 млн ієн у 1914 р. до 2 млрд ієн у 1919 р.;
- Японія надала позики Англії, Франції, Росії (до жовтня 1917 р.) на суму 500 млн ієн.

У перші роки війни економіка Японії розвивалася досить динамічно:

- збільшився валовий національний продукт;
- зріс експорт промислової продукції в країни Південно-Східної Азії;
- зміцніли позиції японського капіталу в Китаї, Кореї та інших країнах;
- в банківській справі домінувала “велика п’ятірка” — концерни “Ясуда”, “Міцуї”, “Міцубісі” “Сумітомо”, “Дайїті”.

Проте повільно Японія починає втрачати свої позиції на зовнішніх ринках у зв’язку з проникненням на Схід європейських і американських товарів.

Перша світова війна призвела до погіршення становища, бідності народних мас:

- зросли податки;
- виросли ціни на предмети першої необхідності;
- погіршилися умови праці.

Внутрішня політика

Ускладнилося внутрішньополітичне становище Японії:

- **серпень - вересень 1918 р.** Відбулися “рисові бунти” — стихійні виступи населення Японії проти зростання цін на основні продукти харчування, що охопили понад 100 млн осіб;
- **1919 р.** Відбулися багатотисячні страйки робітників. Робітники почали створювати профспілки (їх нараховувалося понад 100);
- **1919 р.** В Кореї (колонії Японії) вибухнуло антияпонське повстання;
- посилилася боротьба селянства, більшість якого була малоземельна і безземельна.

У 1917 р. селянських заворушень було 6 тисяч, у 1922 р. — 3.

Економічна криза

1920-1921 рр. Японію не обійшла світова економічна криза:

- відбулося значне падіння виробництва:
 - у суднобудуванні — на 88,2%,
 - у рудній промисловості — на 48%,
 - машинобудуванні — на 55,9%;
 - експорт знизився на 40%, імпорт — на 30%;
- масове безробіття (на кінець 1921 р. кількість безробітних на рахувала 1 млн 263 тис. осіб);
- різке падіння цін, особливо на шовк-сирець — основний японський експортний товар;
- криза охопила банківську сферу, що призвело до банкрутства багатьох банків;
- знизився життєвий рівень народних мас;
- посилювався робітничий рух (відбувалися страйки робітників металургійних, суднобудівних заводів).

Уряд Харі зробив спроби вивести країну з економічних і політичних труднощів шляхом проведення поверхових реформ:

- **1919 р.** прийняв Закон про зниження майнового виборчого цензу з 10 до 3 ієн річного прибуткового податку, що призвело до збільшення числа виборців з 1 до 3 млн осіб;
- було проведено реорганізацію колоніальної адміністрації в Кореї і на Тайвані;
- намагався позбавити впливу олігархів і зміцнити роль політичних партій у суспільному житті.

- Після Першої світової війни посилилися політичні позиції японської буржуазії, про що свідчить прихід до влади уряду Харі (був при владі у 1918--1921 рр.), який був тісно пов'язаний з монополіями.
- Незважаючи на несприятливу внутрішньополітичну і зовнішньополітичну ситуацію, уряду Харі вдалося стабілізувати економіку, дещо демократизувати суспільство.
- У 20-х рр. активізували свою діяльність промілітаристські, націоналістичні сили.

ЗАГАЛЬНО

Хара Такасі —
японський політичний і
державний діяч, прем'єр-
міністр
Японії в 1918–1921 рр.

Внутрішньополітична стратегія в 20-30-ті роки

Форма державного правління — конституційна монархія.

Демократичний рух

Після Першої світової війни в Японії виникають політичні партії, профспілки, незалежна демократична преса.

- **1920 р.** Виникла Об'єднана ліга профспілок, навколо якої згуртувалося багато профспілкових організацій.
- **1920-1922 рр.** Загальнодемократичне піднесення в країні. Велику роль почали відігравати соціалісти.
- **1920 р.** Організації соціал-демократичного спрямування об'єдналися в Соціалістичну лігу.
- **1921 р.** Уряд розпустив Соціалістичну лігу.

Була створена Японська федерація праці, в якій великий вплив мали ліві сили.

Була створена Партія пробудження народу — перша революційна організація японського робітничого класу.

Видатні японські діячі Сен Катаяма, Токуда, Кіото відвідали Москву.

- **1922 р.** В Японії на базі різноманітних соціалістичних груп виникла Комуністична партія. Вона була заборонена у 1923 р.

- **1 вересня 1923 р.** Японія пережила сильний землетрус, який забрав життя 150 тис. людей. Уряд використав важку ситуацію, яка склалася в країні, для посилення репресій проти революційних організацій. Почалися масові арешти діячів робітничого і селянського руху.
- **1925 р.** Прийнято Закон про загальні вибори. В країні було введено загальне виборче право (тільки для чоловіків) віком від 30-ти років. У законі зберігався ценз осілості (1 рік) та грошова застава 2 тис. ієн за кожного кандидата, що позбавляло робітників і селян можливості голосувати. Також було введено Закон про охорону громадського порядку, який передбачав до 10 років каторги за будь-які антимонархічні або антидержавні дії та ідеї.
- **30-ті роки.** Згортання демократії в Японії.

- **1936-1937 рр.** Вибори до парламенту, які завершилися перемогою демократичних сил. Але опозиційний парламент був розпущений. Були ліквідовані парламентська система і багатопартійність. Почався наступ на демократичні завоювання трудящих.
- **1940 р.** Були розпущені ліберальні партії. Заборонено діяльність профспілок і демократичних організацій. Створено “Асоціацію допомоги трону”.

Погляди народу

В Японії великий вплив мали радикально-шовіністичні кола, які виступали:

- за відродження “духу самурайства”;
- за повернення до агресивної зовнішньої політики;
- проти рішень Вашингтонської конференції 1921-1922 рр., згідно з якими Японія повернула Китаю захоплені нею у 1914 р. території, трактуючи ці рішення як приниження національної гідності японців.

«Молоді офіцери»

Угрупування “Молоді офіцери”, сформоване з представників радикально налаштованих військових, робило ставку на силу, вій

- у 1927 р. вони сприяли приходу до влади генерала Танаки;
- організували серію змов і політичних переворотів;
- домоглися, що зовнішня політика Японії набирала все більш агресивного характеру.

Танака Гііті — японський військовий і державний діяч, барон (1920), повний генерал (1921).

- **1927 р.** Прихід до влади уряду Танаки.
- Уряд розпустив парламент, проводив репресії проти діячів опозиційного руху, профспілкових лідерів.

- ***Мілітаризація*** — підпорядкування економічного, політичного і громадського життя в країні цілям підготовки до загарбницьких воєн; перенесення форм і методів військової організації до сфери цивільних відносин, поширення військових законів, військової дисципліни на певні галузі народного господарства; воєнізація промисловості, створення воєнної економіки в мирний час.

Мілітаризація

У 30-х роках економіка Японії була переведена на мілітаристські рейки:

- воєнні витрати забирали 70-80% бюджетних коштів;
- удосконалювалося озброєння;
- посилився ідеологічний вплив на військовослужбовців у націоналістичному дусі, в дусі відданості імператору;
- протягом 1930-1935 рр. збройні сили Японії збільшилися з 250 до 400 тис. чол., у тому числі військово-морський флот із 75 до 100 тис. чол.;
- швидко розвивалася військова промисловість;
- проводилася мобілізація в армію;
- у зв'язку з мілітаризацією країни зростали податки;
- понад 2 тис. фабрик і заводів виконували замовлення військового і військово-морського міністерств;
- до 1936 р. військові замовлення зросли в декілька разів;
- з 1932 по 1936 р. військова промисловість удвічі збільшила свої прибутки;
- у 1931 р. Японія почала серійний випуск важких бомбардувальників

Державні перевороти

- **15 травня 1932 р.** Спроба державного перевороту в Японії, вчинена групою «молодих офіцерів». Хоча путч був придушений, однак вплив військових на внутрішню і зовнішню політику країни дедалі посилювався.
- **26 лютого 1936 - 29 лютого 1936.** Інцидент 26 лютого. Заколот організували молоді офіцери-націоналісти, які були переконані у тому, що побороти у країні політичну корупцію і крайню бідність можна шляхом вбивства деяких політиків, список яких був складений. У результаті закритого суду, 19 керівників путчу були страчені, повсталі солдати були помилувані та відправлені до Маньчжурії.

Економіка

Значно зріс американський експорт в Японію важливих стратегічних матеріалів і стратегічної сировини (у 1937 р. порівняно з 1936 р.):

- нафти — у 1,5 рази,
- залізного лому, міді — у 2,5 рази,
- чавуну і сталі — у 16 разів.

Над економікою встановлено військово-державний контроль.

Зовнішньополітична стратегія

Після Першої світової війни Японія утвердила за собою статус провідної держави Тихоокеанського регіону.

Японія мала значну військово-морську перевагу на
Далекому Сході і проводила агресивну зовнішню
політику:

- у 1918-1922 рр. вона брала участь в інтервенції
проти радянської Росії на Далекому Сході;
- активізувала експансію в Китай;
- намагалася поставити під свій вплив Монголію

1927 р. Прем'єр-міністр генерал Танака надіслав імператорові Японії меморандум, у якому були розроблені агресивні загарбницькі плани:

- захоплення Північно-Східного і Північного Китаю, Монголії;
- панування Японії в Південно-Східній Азії і в басейні Тихого океану.

Меморандум (від лат. — те, що слід пам'ятати) — один із видів дипломатичного листування з викладенням поглядів уряду в якому-небудь питанні.

Підготовка до війни

- **1931-1932 рр.** Японія окупувала Маньчжурію і створила маріонеткову державу — Маньчжоу-го на чолі з колишнім імператором Китаю Пу, якого скинули під час революції 1911р. Ліга Націй не визнала нової держави;
- **1933 р.** Японія на знак протесту вийшла з Ліги Націй, що розв'язало їй руки для нових загарбань;
- **1935 р.** Японія направила свої війська в Монголію;
- **1932-1936 рр.** Японія окупувала низку китайських провінцій;

- **1936 р.** Прихід до влади в Японії правого уряду К. Хіроґо, що призвело до зближення з фашистською Німеччиною. Уряд висунув свою програму подальшої експансії Японії “Основні принципи національної політики”;

Хіроґа Кокі - японський дипломат, політик, 32-й прем'єр-міністр Японії.

- **1936 р.** Японія підписала з Німеччиною Антикомінтернівський пакт. Країни забов'язувалися інформувати одна одну про діяльність Комінтерну, вести спільну боротьбу проти нього. Під приводом боротьби проти Комінтерну країни почали втручатися у внутрішні справи інших країн.
- **1937-1938 рр.** Агресія Японії проти Китаю. Японські війська окупували найбільш розвинені в економічному відношенні східні частини Китаю.
Війна в Китаї набула довготривалого характеру і продовжувалася фактично до 1945 р.
- **1938 р.** Японський уряд проголосив Декларацію про встановлення «нового порядку» в Східній Азії. Це означало курс на захоплення і колонізацію значних територій в Азії.

- **1938 р.** Зіткнення японської армії з радянськими військами в районі озера Хасан.
- **11 травня 1939 р.** Початок війни Японії проти Монголії. На кордоні з Монголією було сконцентровано сили 6-ої японської армії, які невдовзі почали воєнні дії в районі Халкін-Гола. СРСР, згідно з договором з Монголією, надала їй допомогу. Радянсько-монгольські війська оточили і знищили основні сили японської армії. За період боїв японські війська втратили 61 тис. убитими та пораненими, радянсько-монгольські – 18,5 тис.

27 вересня 1940 р. Приєднання Японії до Троїстого пакту (Німеччина, Італія, Японія). Німеччина та Італія визнавали стратегічні плани Японії в Азії.

ВИСНОВКИ

- Наприкінці 30-х років у Японії була ліквідована багатопартійність, парламентська система і встановлений авторитарний режим, який характеризувався агресивною зовнішньою політикою.
- Посилилась мілітаризація країни.
- Японські монополії збагачувалися на воєнних поставках, їхні прибутки сягали 200-300%.
- У 30-х роках Японія почала реалізовувати свої загарбницькі плани, здійснюючи агресію проти окремих держав на Далекому Сході.